UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sermones uenerabilis magistri Nicolai de blony decretoru[m] doctoris. capellani episcopi Bosnomensis. ualde deseruientes populo. sed et clero utcu[m]q[ue] docto eos digne legenti. predicanti. aut ...

Nicolaus <de Plove>

Argentine, 22. XI. 1494 - 1495

D[omi]nica q[ui]nta post trinitat[is].

urn:nbn:de:hbz:466:1-31214

Visual Library

operi tuo. Sed merces q̄ datur operi correſpōdet dignitati op̄is. Itē .j. Thimo. iiij De reliq̄ repoſita eſt mihi corona iuſticie. Si ḡ iuſte ḡ ex ꝯdigno. Ad q̄d rn̄deo ſm Holgoth ſup. iij. c. Sap. Q₂ hoīez adiutū gr̄a mereri ad vitā eternā de cōdigno pōt intelligi dupliciter. Uno mō ꝙ merita hominis tm̄ valeāt naturaliter. puta ꝙ tanta ſit bonitas in natura ⁊ ſubſtātia meriti q̄d ei debeat̄ vita eterna. Alio mō ꝙ tm̄ valeat legaliter ex inſtitutōe legiſlatoris. Sic parua pecunia cupri ex natura ſui ſine naturali valore nō valet tm̄ q̄ntū vn⁹ panis. ſed ex inſtitutione p̄ncipis tm̄ valet. Iſto mō op̄a nr̄a ex ſua naturali bonitate non merent̄ vitā eternā ex cōdigno. ſ₃ d̄ ꝯgruo tm̄. q₂ congruū₃ eſt ꝙ homini facienti ſm ſuā potentiā finitā detur premiū vite eterne ex gr̄a nō ex ſubſtantia actus. Statuit em̄ de⁹ ꝙ bene operās in gr̄a habebit vitā eternā. Et p̄ legem et grām p̄ncipis noſtri ih̄u meremur vitā eternā de cōdigno. Dn̄ ergo dicit̄. Nō ſunt ꝯdigne paſſiones. Uerū eſt naturaliter ſed bn̄ legaliter vt dictū eſt. Ad illud Luce. xvij. Fecim⁹ q̄d debuimus. deo xp̄o ſic ſtatuēte ⁊ ordināte. et nō abſolute ex natura redemptōis. Ad ſcōm ꝙ de⁹ cōſtituit̄ debitoꝝ ex natura ſui p̄miſſi nō ex natura nr̄i cōmiſſi. Sicut dicit mgr̄ Sniaꝝ li. j. diſt. xiij. c. iiij.

Dn̄ica q̄nta poſt trinitat̄. I Sermo. XCII

Sedens de nauicula docebat turbas Luc. q̄nto. Sicut dicit Aug⁹. in li. de v̄a religione. Tota vita xp̄i in terris p̄ hoīez quā geſſit diſciplina moꝝ fuit Oīa em̄ bona mūdi xp̄s ꝯtēpſit q̄ ꝯtēnenda docuit. ⁊ oīa mala ſuſtinuit q̄ ſuſtinēda docuit. Un̄ de eo bn̄ d̄r Actuū. j. Cepit ih̄s facere ⁊ docere. Sicut igit̄ p̄ alia ſua facta xp̄s exēpluʒ nobis viuendi oſtendit. vt quēadmodum ipſe fecit ⁊ nos faciam⁹ Joh. xiij. ⁊ ſi nō corporaliter tn̄ ſpūaliter. Ita etiā p̄ h̄ ꝙ ſuper mare nauigabat ⁊ de nauicl̄a ſedens docebat turbas. vniuerſaliter totū mūdum inſtruebat vt p̄ mare hui⁹ ſeculi in naui p̄nīe nauigem⁹. Ad h̄ em̄ de nauicl̄a ſedens docebat ſupra mare. vt doceret fugere inter pericula h⁹ mūdi ad ſecuritatē p̄nīe. q̄ ſm Hieronimū Ep̄la. lxxxviij. eſt ſcd̄a tabula ſeu nauicula poſt naufragiū. Nam ſic baptiſm⁹ eſt prima nauicl̄a poſt naufragiū originalis peccati. ita p̄nīa eſt ſcd̄a nauicl̄a p⁹ naufragiū actualis culpe. Un̄ ſi q̄s innocentiā ī baptiſmo acq̄ſitā. peccatoꝝ actualiū inundatiōe fedauit. ⁊ d̄ illa naui cadēs naufragiū paſſus eſt. recurrere neceſſe habet ad iſtā ſcd̄aʒ nauiculam p̄nīe ſine qua nō eſt ſalus. Iuxta illud. Niſi penitentiaʒ egeritis om̄es ſimul p̄ibitis. Q₂ ſi xp̄s potens ſiccis pedib₉ mare ptranſire nō aliter etiā q̄₃ p̄ nauem voluit tranſfretare. Iuxta illud. Aſcendens in nauim ⁊ tranſfretauit et venit in ciuitatem ſuā Matthei. ix. Quanto magis nos fragiles et debiles h̄ mare magnū et ſpacioſum pertranſire nō licet ſine nauis auxilio. vt ad portum veniamus. Et ſi ille non aliter q̄₃ nauis beneficio venit in ciuitatem ſuaʒ. eo ꝙ oportuit chriſtum pati. et ita intrare in gloriaʒ ſuam. Luce vltimo. Quanto magis nos peccatores qui culpis omnibus pleni ſumus pati debemus vt in eius ciuitatē perueniamus. hoc em̄ xp̄s ſiḡt in naui nauigans. hoc eſt verbo ⁊ exemplo ſuo ſedens de nauicula docebat turbas. ſicut narrat preſens euangelium. Cum turbe irruerent ad ihesum vt audirent verbum. ⁊c̄. Circa que verba tria nobis ſunt ꝯſideranda. Primo quid ſignificet mare in q̄ chriſtus dicitur nauigaſſe. Secundo quid nauicula. de qua dicit̄ ſedens docuiſſe. Tertio que fuerit ſapientia et ſcientia quā turbis legitur predicaſſe.

A

Dixi primo ꝙ primo cōſiderandū eſt q̄d ſignificet mare in quo chriſtus dicitur nauigaſſe. Dicit beatus Gregorius in omelia quarta. Q₂ mare ſignificat mundū qui tumultibus cauſarum quaſi quibuſdaʒ vndis ⁊ fluctib₉ cōcutitur. in quo ſunt pericula et reptilia. quoꝝ nō eſt numerus. Bene etiam ſm ipm̄. xvij. libro Moraliū. Mūdus mare d̄r. in q̄ corda hominuʒ terrena querentiū diuerſis cogitationū fluctibus intumeſcūt. p̄ illō tn̄ mare neceſſe ē nos ire ad terrā p̄miſſiōis eťne. D̄r āt recte mare mundus iſte ꝓpter tria. Primo propter inquietudinē tēpeſtatꝫ. Scd̄o ꝓpter amaritudinē acerbitatis. Tertio ꝓpť inualitudinē

penitentia dicit^r ſcd̄a tabula poſt naufragiū et baptiſmus dicit^r p̄ma tabula p^t naufragiū

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ſanitatis. Primo mūdus comparat᷑ mari
ꝓpter inquietudinem tempeſtatis. Semꝑ
enī fluctuat. vnde nauigantes ſemper ſunt
in periculo Ecci. xliij. Qui nauigant mare
enarrant pericula eius. Sic in vita pſenti
ſemper ſunt procelle et fluctuatiões vnda
rum. Modo homo deprimit᷑ ꝑ aduerſita/
tem. modo eleuat᷑ ꝑ pſperitatē. modo lan/
guet per infirmitatem. modo gaudet ꝑ ſa/
nitatē. modo dolet. modo ridet. modo cir/
cūdatur turbis amicoꝝ. modo turbis ho/
ſtiū ꝛ inimicoꝝ. modo exaltat᷑ ad dignita/
tem. modo humiliat᷑ ad paupertatem. Vnđ
Ps. Mirabiles elationes maris. Iō Au
guſtin⁹ in ſoliloquijs cap. xxxv. conſiderās
tot pericula clamat. Quādiu miſer iacta/
bor in fluctib⁹ mortalitatis mee. clamans
ad te domine ꝛ nō exaudis. audi clamantē
dominē i hoc mari magno. et redde me ad
portum felicitatis eterne. Felices q̇ de pi/
culo maris huius educti ad te deū portū
tutiſſimum peruenire meruerūt. Hec ille.
Dicit Rabanus libro. iij. de ꝓprietatib⁹ re/
rū. ꝙ mare a meando dictū eſt. eo ꝙ ſemꝑ
meat et redeat. Sic et res hui⁹ ſeculi Ec/
cleſiaſtes. j. Quid eſt quod fuit ipm quod
futurū eſt. quid eſt quod futurū eſt ipſum
quod faciendū eſt. ergo mundus iſte in cō
tinuo motu eſt. Vnde homo in eodeꝫ ſta/
tu nunq̄ꝫ permanet ꝛ nūq̄ꝫ ſtat. ſed eſt in cō
tinua mutatione et inſtabilitate. Iſta aūt
inſtabilitas prouenit ex quatuor vl' ex cul
pa vel ex ſtulticia vel ex impacientia. vel ex
negligentia. Primū patet Trenoꝝ pmo.
Peccatū peccauit hieruſalē. ꝓpterea inſta/
bilis facta eſt. Sicut enī pila de vno ꝓici
tur ad alterū et tandem cadit ad puteum
ita homo de peccato in pctm̄ et tandeꝫ ad
infernū. Vnde Iſaie. xxij. Ponam te qua/
ſi pilam in terrā latam ꝛ ſpacioſam. Hui⁹
aūt ratio eſt ſm̄ apl'um. Nam q̄ꝺiu pecca
tor habet velamen ſuper cor ſuum neceſſe
habet tendere de malo in peius. vt dicitur
ij. Cor. iij. Ideo cito eſt reſurgendum de
peccato. Secunduꝫ patet. quia ſtultus vt
luna mutatur que nunq̄ꝫ videt᷑ in vna no/
cte in ea figura in qua videtur in alia. Ita
ſtulti mutantur omi hora de vna affectōe
in aliā. Tertium patet Prouer. v. Cur de/
teſtatus ſum diſciplinā ꝛ increpationibus
nō acquieuit cor meū. Eſt enī anima que
ſine pacientia eſt ſicut nauis ſine guberna

culo. Vnde cuꝫ tribulationib⁹ agitatur ſi
defuerit pacientia collidet᷑ ad rupē. Quar
tum patet quia anima eſt ſine timore nimi/
tū negligens. Vnde timor eſt ſicut lapides
ſuppoſiti aſſerib⁹ ne a ventis moueantur.
Sic timor domini cuſtodit hominē Ecci.
xxv. Timor dn̄i ſuꝑ oīa ſe ſuppoſuit. Re
fert Macrobius. ij. Saturnaliū ꝓ certo
ꝙ aqua maris ꝓiecta in igneꝫ eū non tam
extinguit q̄ꝫ accēdit. Cuius ratio eſt natu/
ralis pinguedo aque marine. que eſt denſa
ſalſa et pinguis et grauis. Aqua maris eſt
iocunditas ſecularis. Hec iocūditas ad/
iūcta flāme iuuenilis ardoris eam accēdit
vltra omnē modū recte rōnis. Ideo debe/
rent iuuenes virtuoſi ſe ab iſtis aquis ſub
trahere et feruorē ſue iuuentutis in aqua
dulci extinguere Ecci. iij. Ignem ardenteꝫ
extinguit aqua. Eſt et alia ꝓprietas maris
ꝙ ſepius incipiētib⁹ nauigare mare blan/
ditur dulci aura Sed poſt paruū tempus
q̄nto mag' fuerint eleuati deicit eos i pfū/
dū. Sic facit mūdus ſuis amatorib⁹ q̄ꝛ
pmo fauet dando honores et diuitias. ſꝫ
poſtq̄ꝫ fuerint meli⁹ pſperati ꝛ eleuati de/
ciunt᷑ in infernū. Ps. Deiciſti eos dū alle
uarent᷑. Sic cōtigit Nabuchodonoſor re
gi Chaldeoꝝ. qui poſtq̄ꝫ fuit mag' pſpera
tus in vita ſua deiectus eſt a ſolio regali et
brutis aſſociat⁹. et ſic ꝓ corona regali cor/
nua ſe habere putauit beſtialis. Vn̄ mun/
dus eſt ſicut alchimiſta q̇ pueros decipit
oſtendendo eis pomū q̇ ludit ante eos et
dando fimū ſcrophinū in os eoꝝ ꝫ ponit
loco pomi. Cyrus rex poſtq̄ꝫ tres reges de
uiciſſet ſediſſetq̄ꝫ in ſolio gaudens. regina
Thamaris vxor vni⁹ occiſi reg' ſibi caput
amputauit. in doliūq̄ꝫ plenū ſanguine pu
tū intinxit dicens. Sanguinē ſitiſti. ſan/
guinē bibe. Alexander cū eſſet in maximo
culmine ɔſtitut⁹. ꝛ iret ɔtra romanos. ſo/
ror ſua Cleopatra cuꝫ veneno interemit.
Julius ceſar in ſūmo dominio ɔſtitut⁹ cū
iret ad capitoliū ꝛ ſibi ſuꝑ ꝑditione ſua lr̄e
pſentarent᷑. nec ipſas dignabatur aſpicere.
mox q̄ꝫ ab inimicis occiſus eſt. ꝛ ſic de alijs.
Scđo mūdus dr̄ mare ꝓpter amaritudi/
nē acerbitatꝭ. totū enī gaudiū hui⁹ vite aſper
ſum eſt amaritudie. Vn̄ Greg. in quadam
omel'. Vbiq̄ꝫ mors. vbiq̄ꝫ deſolatio. vbiq̄ꝫ
luctus. vndiq̄ꝫ ꝑcutimur. vndiq̄ꝫ amaritu/
dine replemur. ꝛ tamen tota mēte carnalis

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

concupiſcētie eius amaritudines amam⁹. fugientē ſequimur. labēti inherem⁹. Et q̄a labentē retinere nō poſſum⁹ cum ipo labi/mur. ipo cadente cadim⁹. Hec Gregorius. Inter hec tñ deus multum clementer no/biſcū agit. q̄ ita mūdi h⁹ ɔſolatōes amari/cant̄ ne nimis acriter amarent̄. Unde dic̄ Aug⁹. O mūde q̄uo non deciperes dulcis ſi ſic amarus blandimēta mētiris. Et Iſi/dorus libro. iij. cap. xvj. de ſummo bono. Seruis dei cūcta h⁹ mūdi ɔtraria ſunt vt du ita aduerſa ſentiūt ad celeſte deſideri/um mag̃ excitent̄. Hec ille. Facit domin⁹ electis ſuis ſic̄ nutrix puero. q̄ volēs abla/ctare puerū linit mamillaꝫ ſinapio. ita de⁹ amaritudines delectationib⁹ huius ſeculi miſcet. Unde Gregori⁹. xxiij. Moral̄. red/dens rōneꝫ h⁹ dicit. Electis ſuis ad ſe per/gentib⁹ dñs. huius mūdi aſpeꝝ iter facit. Ne dū q̄s p̄ntis vite requie q̄i vie ameni/tate paſcit̄. mag̃ eum diu ꝑgere q̄ꝫ citius ꝑ/uenire delectet. Ne dū delectat̄ in via obli/uiſcat̄ q̄d deſiderabat in patria. Hec ille. Licet aūt aqua maris ſit amara. ⁊ ꝑ conſe/quens inutilis ad potandū. eſt m̄ vtilis ad nauigandū vltra alias aquas. et etiam ad potandum ſi fuerit artificialiter diſpoſita. De p̄mo dicit Ariſto. de ꝓbleumatib⁹ par/ticula. ij. ꝓbleumate. iij. Q̄ aqua ſalſa forti/us ſupportat nauē q̄ꝫ aqua dulc̄. Unde ſi ouum ponat̄ in aqua ſalſa ſupnatat. Si ī aqua dulci ſubmergit̄. Et ideo ſecuri⁹ ɔtin/git nauigare in mari q̄ ad h̄ q̄ꝫ in alijs aq̄s. Ita eſt de viris iuſtis q̄ ſecurius viuūt in tribulationib⁹ ⁊ amaritudine aduerſitatū q̄ꝫ in ꝓſperitate ⁊ delicijs. Uñ Iſa. xxxviij. Ecce in pace amaritudo mea. Tūc em̄ eſt pax ɔſcientie q̄ñ amaricant̄ ei delectatōes ſcdʒ q̄s retrahit̄. Dicit etiā ibidē Ariſto. de ꝓbleumatib⁹ particula. xxij. q̄ p⁹ ſtipti/ca ⁊ amara potus dulcioꝛ apparet. Cuius rō eſt. quia cōtraria poſita circa ſe magis ſentiunt̄. ⁊ etiā q̄a ꝑ tales ſapores pori lin/gue meli⁹ aperiunt̄. Sic poſt p̄ntes ama/ritudines melius ſentiēt electi celeſtes cō/ſolationes. Sicut exeunti de tenebris eſt lux accepta. ¶ B ¶ Sed q̄b⁹ modis dul/corant̄ iſte amaritudines. certe trib⁹. Pri/mo ꝑ ſolis eleuationem. Sicut em̄ ſol ele/uat vapores a mari q̄ poſtea congelant̄ in nubes d̄ q̄b⁹ dulciſſima reddit̄ aqua. Sic viri ſancti agitati a tribulationib⁹ ſi eleuā/tur ꝑ ɔſiderationē eternoꝝ gaudioꝝ dul/cia reputant q̄ paciunt̄. Uñ Gre. Cōſide/ratio p̄mij minuit vim flagelli. Secundo aque fiūt dulces ex ɔditōne terre ꝑ quam tranſeūt. Uñ aque trāſeūtes ꝑ terrā are/noſam fiūt dulces. Sic nos ſi cogitaueri/mus nos puluerē ⁊ cinerē dulciter oīa hec ſuſtinebim⁹. Und̄ Hieronim⁹ ait. Facile ɔtemnit oīa q̄ ſe ſemꝑ cogitat moriturum. Et Bern. in ep̄la ad Rupertū nepotē ſuū. Ignis ꝑpetu⁹ inferni ad memoriā reduc/tus. parē tibi reddet mappā ⁊ culcitrā. Ter/tio aque dulcorant̄. ſi vas d̄ cera virginea mittat̄ in mare replebit̄ ꝑ poros cere aqua dulci. q̄a cera nō ꝑmittit niſi dulcē aquaꝫ penetrare. Iſtud vas eſt xp̄s ɔcept⁹ de vir/gine. ſpū ſctō coopante. q̄ cū ſit dulc̄. Eccī. xxiiij. Spūs meus ſuper mel dulcis. non ꝑmittit ꝑ poros ſuoꝝ vulneꝝ aliq̄d amaꝝ intrare. Unde ſi cogitem⁹ eius ſctā vulne/ra. omia erūt nobis dulcia. Iuxta illō ad Hebre. xij. Recogitate eñ q̄ taleꝫ ſuſtinuit aduerſus ſemetipm̄ a peccatorib⁹ contra/dictionē. vt nō fatigemini animis vr̄is de/ficietes. Uñ Ambro. in quodam ſermone. Xp̄s eſt oīa omnib⁹. Si vulnerat⁹ es me/dicus eſt. Si febrib⁹ eſtuas. fons eſt. Si grauaris iniq̄uē. iuſticia eſt. Si indiges auxilio. virtus eſt. Si mortē times. vita ē. Si tenebras fugis. lux eſt. Si celū deſi/deras via eſt. Hec ille. Hinc d̄r Iſa. lj. Po/ſuiſti ꝓfundū maris viā vt tranſeāt libera/ti. Hoc eſt dictū. q̄ntūcūq̄ꝫ hō ſit in ꝓfun/do temptatōis ⁊ tribulatiōis in hoc mari magno. viam tñ habet ꝑ quā xp̄us ꝑceſſit. ¶ Tertio mūdus d̄r mare ꝓpter inualitudi/nē ſanitatis. Non eſt aliq̄s q̄ntūcūq̄ꝫ bone cōplexionis q̄ ita bñ poſſit eſſe ſanus ī ma/ri ſicut in terra. Illi vero q̄ in terra nutriti ad terraꝫ ſunt aſſueti. q̄ñ ad mare veniunt peſſime paciunt̄ ⁊ abhomiatōeꝫ tantā h̄nt q̄ inter nautas nō p̄nt capita eleuare. Qui aūt ibi nutriti ſunt nihil ſentiūt. Iſto mō moraliter nō eſt aliq̄s ita ſctūs q̄ ſi ī ſeculo moret̄ nō inficiat̄ pctīs. Uñ ſepi⁹ viri incō/ſueti ſeculo. cū veniūt ad ſeculares paciūt̄ nauſeam. eo q̄ diſplicēt eis opa coꝝ. Sed q̄ quotidie nutriunt̄ in ſeculo nō ſentiūt fe/torē ſuum. ¶ C ¶

¶ Dixi ſecundo q̄ cōſiderā/dum nobis eſt quid ſignificet nauicula in qua chriſt⁹

ſedens dr̄ docuiſſe. Eſt igit̄ dicendū q̄ iſta
nauicula que fuit Petri ſignificat eccleſiā
militantē. cuius caput et vicarius eſt ipſe
Petrus et eius ſucceſſores. in qua qui nō
fuerit peribit regnante diluuio Inq̄t Hie
ronim⁹ ad Damaſum. Et ponitur. xxiiij.
q. j. Hn̄ vet⁹. Quia in hac eccleſia ſub obe
diencia Petri conſtituta et nō in alia inue
nitur remiſſio peccatorū per ſacramentū
penitentie. Ideo congrue penitentia dici
tur nauicula Petri. quia Petro date ſunt
claues ligandi et ſoluendi in foro peniten
tie Matthei. xvj. Comparat̄ autē ſtatus
penitentie nauicule triplici ratione. videli
cet ꝓpter figure qualitatē. propter vecture
cōmoditatē ⁊ iacture poſſibilitatē. Primo
igitur ꝓpter figure qualitatem. Nauis em̄
figura ſtricta eſt in extremis ſcilicet in pn
cipio et in fine. et lata in medio. Et iſto mō
eſt de penitentia. quia in principio diffici
lis eſt ꝓpter defectum aſſuefactionis. et re
ſiſtentiam carnalis delectationis. Iuxta
illud Matthei. vij. Arta eſt via que ducit
ad vitā et pauci ambulant per eam. In fi
ne etiā eſt anguſta. quia dyabolus inſidia
tur fini iuſti cuiuſcunq̄. Unde dicit gloſa
Thobie ſexto. Exiuit piſcis immanis ad
deuorandū eum ⁊c̄. Domino in cruce paſ
ſo dyabolus quo mouēte crucifixus erat
aduenit. querens ſi quid peccati in eo in
ueniſſet. Unde mors eſt illa anguſta por
ta de qua dicit̄ Luce. xiij. Contendite in
trare per anguſtam portā. Iſta porta eſt
ita ſtricta q̄ nullus oneratus diuitijs. nul
lus impiguat⁹ delicijs. nullus ornatus p̄
cioſis veſtibus poterit tranſire donec de
ponat oīa et nudus vadat. Iob primo.
Nud⁹ egreſſus ſum de vtero matris mee.
nudus reuertar illuc. id eſt. in terram. que
eſt mater omniū. In medio eſt via penitē
tie aliquantulū lata et ſufficienter ampla.
quia ſcd̄m Bocciū. paucis minimiſq̄ na
tura contenta eſt. Unde btūs Gregori⁹ ait
Uia domini nō niſi in arto itinere incho
atur. ſed amoris dulcedine dilatat̄. Pro
uerbiorū q̄rto. Ducam te per ſemitas equi
tatis. quas cum ingreſſus fueris non ar
tabuntur greſſus tui. et currens non ha
bebis offendiculum. Ubi etiā gloſa dicit
Semite equitatis dum inchoantur arte
videntur et anguſte. Cum vero profectū
capiūt. iam ex conſuetudine ſpacioſe vidē
tur et late. Unde licet Pſalmiſta prius di
xerat. Ego cuſtodiui vias duras. Tamen
poſtea dixit. Uiam mandatorū tuorū cu
curri cū dilataſti cor meū. E conuerſo ma
li ingrediunt̄ latam viam in principio. ſed
in fine artabunt̄. Iob. xviij. Artabuntur
greſſus virtutis eius. Eſt ergo vna condi
tio nauis. quia eſt ſtricta in extremis ⁊ am
pla in medio. Alia vero conditio ei⁹ eſt q̄ ē
clauſa verſus mare et aperta verſus celū.
Sic anima penitēs claudi debet ad mun
dū et aperiri verſus celū. Unde ſicut na
uis facta eſt ad calcandum mare. Sic ani
ma penitentis debet calcare mūdanā glo
riā. Secūdo comparat̄ penitentia naui ꝓ
pter vecture cōmoditatē. Faciliter em̄ de
portant̄ merces de terra ad terrā p naues
Itē exiſtens in inſula nullo modo poteſt
exire niſi per nauē. Iſto modo nos ſum⁹
in inſula hui⁹ mūdi. nullo ſenſu exire pote
rim⁹ ad celū niſi per nauem penitentie. Et
ideo iſtā nauiculā xp̄s et eius diſcipuli pri
mo intrauerūt vt nos audaces efficerent.
Illi q̄ non ſunt experti cū timore intrant
naues. experti vero et aſſueti ſine difficul
tate. In cuius figura dicit̄ Matthei. viij.
Aſcendente ih̄u in nauiculā ſecuti ſunt eū
diſcipuli eius. Item nauis eſt vas cōmu
ne p̄cioſa et vilia oīa recipit et ſaluat et
ad portū perducit. Iſto modo penitentia
nullū reſpuit peccatorē q̄ntūcūq̄ ſit tur
pis dūmodo ſe proiciat in nauem peniten
tie ſaluabit̄. In cuius figura Geneſ. vij.
legim⁹. q̄ oīa animalia que nō intraue
rūt nauem. q̄ fuit archa Noe. mortua ſunt
Tertio penitentia cōparat̄ naui ꝓpter iac
ture poſſibilitatem. Eſt em̄ nauis quaſi in
continuis periculis ꝓpter ſcopulos. ꝓpter
fluctus. ꝓpter voragines. Iſta em̄ ſunt peri
cula que bene noſcunt nauigātes maria.
Eccl̄i. xliij. Qui nauigant mare enarrāt p
cula eius. Et ideo naui periclitanti q̄dru
pliciter ſuccurrit̄. Primo p exoneratione.
Secūdo per foraminū obturationē. Ter
tio per aque eiectionē. Quarto p anchora
fixionē. De primo prudens nauta quādo
venit ad paſſum p̄iculoſum vbi timet ſub
mergi exonerat nauē ſuā ſicut dr̄ Actuum
xxvij. Qr̄ illi qui cum Paulo erant in na
ui armamenta nauis eiecerunt. Iſto mo
do qui ſunt onerati diuitijs vel peccatis
antequā veniant ad paſſum periculoſū ſe

mortis. exonerent ſe per confeſſionem et
elemoſynaꝝ largitionē. Secūdo iuuatur
nauis cōtra periculū ꝑ foraminū obtura/
tionē. Senſus ſunt quaſi quedã forami/
na vel feneſtre per q̄s aque temptationuꝫ
ingrediunt᷑. Et ideo iſti debent obturari ꝑ
cuſtodiā bonā rationis. ad quā quia hō ex
ſe nō ſufficit debet inuocare diuinū auxi/
liū dicens. Saluū me fac deus quoniā in
trauerūt aque vſqꝫ ad animā meā. Debet
ergo tertio aqua eici. ita ꝙ ſi aliqua noxia
delectatio intrauerit mentē debet eici per
confeſſionē. Quarto debet figi anchora in
re firma. Hoc eſt. in deo qui nō mutatur.
Anchora eſt ſpes. ad Hebreos. vj. Confu
gimus ad tenendū ꝓpoſitam ſpem. quā ſicͣ
anchorā habemus tutam et firmā. ad Ro
manos. viij. Si deus pro nobis quis cō/
tra nos. D. Sed eſt notandum ꝙ
inter pericula maris inſolita tria ſunt me/
tuenda ſcilicet ſirenū cantica. cirtis pocu/
la. ceti fallax inſula. Sirenes ſcḋm fabulas
fuerūt ex parte virgines et ex parte volu/
cres habitantes in mari. Et dicebantur
Sirenes quaſi attrahētes. Syren vel ſy
rene grece trabo dicitur latine. eo ꝙ ꝑ dul
ciſſimā armoniā homīes auſcultantes ad
ſe trahūt. et attractos occidūt. Una enim
canebat voce humana. alia tybijs ſeu fiſtu/
lis. et tertia lira ſonabat. Sic refert Alexā
der nequā in ſcintillario poetarū. Ulixes
igitur trāſiturus per eas tali cautela vſus
eſt. aures ſociorū ſuorū obturauit cera ne
aliquid de armonia audirent. ſemetipſum
malo. id eſt. arbori que erat ī medio nauis
alligauit. et ſic euaſit. Moraliter vlixes ſa/
piens interpretat᷑. et deſignat mentem in
qua prudētia inhabitare debet. Tres iſte
Syrenes corporales deſignāt illecebras
que per diuerſas laſciuias attrahunt ad
peccatū nauigantes per mare huius mun
di. Sed mens prudens aures ſociorū. id
eſt. ſenſuū corporeoꝝ potēcias obturat ce/
ra. id eſt. memoria noſtre fragilitatis. et al/
ligat ſemetipm̄ ad lignum crucis quod eſt
malus nauis penitētie. et ſic euadit. Se/
cunduꝫ periculū in mari eſt cirtis pocula.
Narrat Boecius de cōſo. metro. iij. li. iiij.
Q Ulixes rediens de bello Troiano de/
cenio errauit per mare. vno vero tempo/
re videns quandā inſulam in qua Cirtes
pulcerrima domina. que filia ſolis diceba

tur habitabat. ad eam applicuit et intrauit
Iſta per incantatiōes et carmina miſcuit
quedā pocula per que om̄es bibētes trāſ/
mutauit ſicut voluit a natura humana in
beſtias. Unde ſocijs Ulixis porrexit de
potione ſua. et mutauit vnum in aprū. aliū
in leonē. tertium in ceruum. et ſic de alijs.
Ulixi vero dederat Mercurius vnuꝫ flo/
rem quo poſſet contra tales incantatiōes
reſiſtere. Unde nō patiens tantā iniuriaꝫ
euaginato gladio magam inſequitur. et eā
in reparationē ſociorū coegit. Moraliter
iſta maga fuit cupiditas ſeculi. que ꝑ incā/
tationes ſuas homīes trāſformat in beſti
as ſpoliando eos ratione et manſuetudīe
Per que duo homo efficitur beſtialis ⁊ in
abilis ad conuictū. Unde ex hoc fiūt qui/
dam quaſi lupi rapaces. vt iniuſti milites.
quidam vulpes ſubdoli. ſicut mercatores
quidā canes minaces. ſicut falſi aduocati.
qui cōtra quēlibet latrant niſi ab eo aliq̄d
recipiant. Tertiū periculū eſt ceti fallax in
ſula. Eſt em̄ cete belua marina que colli/
gens arenā in dorſo apparet exterius. ſup̄
quod lutū creſcunt gramina ⁊ herbe vire/
ſcūt. Unde quaſi monticulus virens na/
uigantibꝫ apparere dicit᷑. qui decepti appli/
cant vela et ſoluūt ⁊ ibi figūt. Cum autem
eſtimātes ſe in terra ignē accendūt pro ne/
ceſſarijs coquēdis. beſtia ignem ſentiens
ſe in mari ſubtrahit ⁊ ſubmergit. cum qua
om̄es pariter ferunt᷑. Hec beſtia ſtatū no/
biliū et honoratoꝝ ſignificat. Nam multi
ſimplices in ſeculo deſiderant dignitates
eſtimantes in eis ſecuritates. Unde vnus
deſiderat epiſcopatū. alter prelaturam. al/
ter parrochialē curā. alter pallatinatū. al/
ter iudicatū. et ſic de alijs. putantes ſe feli/
ces ſi ſtatus huius mūdi aſſequant᷑. Sꝫ
poſtqꝫ ſe credūt ſecuriores tūc ſubmergūt᷑
et multo velocius deſcendūt ad infernuꝫ
q̄ꝫ prius aſcendebant ad talem gradū. Et
tantum de ſecundo.

E

Dixi tertio ꝙ conſiderare de/
bemus que ſit ſa/
pientia et ſcientia quā chriſtus legit᷑ ſedēs
turbis predicaſſe. Duo autem dicuntur ō
chriſto. Primo ꝙ predicabat. Secūdo ꝙ
predicabat ſedens. et vtrūqꝫ ſue dignitati
cōuenit. Eſt em̄ magiſter verus. Iohānis
xiij. Uocatis me magiſter et domine. ⁊ bn̄

dicitis. ſum etem̄. Et ideo merito ſedens
docebat. Mattbei q̇nto. Et cum ſediſſet
aperiens os ſuū docebat apoſtolos. Ubi
dicit Beda. Sedens docet quod ad magi
ſterij pertinet dignitatē. Eſt etiam iudex
equiſſimus. et ideo ſedens ſententiaꝫ fert
de operibꝫ ſingulorū. Nam ſententia non
eſt ferenda niſi ſedendo. De ſen. et re iudi.
Cum eterni. de ſen. excom. Cum medici/
nalis. libro. vj. Eſt inſuper remunerator
largiſſimus. et ideo nature vnicuiqꝫ delibe
rat reddere iuxta opus ſuuꝫ. De primo ſcꝫ
cum ſit magiſter doctiſſimus. ideo ſedens
docet de nauicula. quietus docet. quia ſe/
dens. vt quietos eſſe doceat qui docentur
Nullus em̄ doceri poteſt ab boc magiſtro
melius niſi ſedeat. id eſt. quieſcat a pecca/
to. Juxta illud. Quieſcite agere peruerſe.
diſcite bene facere. Docentur autē ab iſto
magiſtro diuerſimode Nam reges ⁊ prin/
cipes ⁊ om̄es iudices terre docentur iuſte
iudicare Sapie. j. Diligite iuſticiā qui pre
eſtis populis. Et pſalmiſta. Recte iudica
te filij bominū. Et ponitur Luce. vj. ratio.
Jn quo em̄ iudicio iudicaueritis iudicabi
mini. Sed beu iuſticia et veritas corruit
in plateis Jſaie. lix. Docet mercatores vt
non babeant diuerſa pondera. Deutrono
mij. xxv. Nō babebis in ſacculo tuo diuer
ſa pondera. ſcꝫ maius quo ad te. et minus
quo ad proximū. Nec erit ī domo tua ma/
ior et minor modius. Docet agricolas et
mechanicos ne vile pro bono vendant. ne
fraudem faciant. ne contra ꝓximū falſe iu
rent. ne ad vſurā mutuent. De quibꝫ pſal
miſta. Domine quis babitabit in taberna
culo tuo. Et ſequit̄. Qui loquitur veritatē
in corde ſuo q̇ non egit malū in lingua ſua
nec fecit proximo ſuo malū ⁊c̄. Docet mu/
lieres eſſe obedientes ſuis ſoceris diligen
tes maritos. ſicut parētes docuerūt Sa
ram vxoreꝫ Thobie minoris. vt babetur
Thobie. iij. vbi dicitur. Apprebendentes
parentes filiam ſuā monuerūt eam bono
rare ſoceros. diligere maritū. regere fami/
liā. gubernare domū. ⁊ ſeipaꝫ irrepꝛbēſibi/
lem exbibere. Scdo ſedet xp̄us vt iudex
equiſſim⁹ ⁊ ſecretiſſim⁹. Unde in ps. dicit̄.
Thronus tu⁹ deus in ſeculū ſeculi. virga
directionis virga regni tui. Virgaꝫ vocat
gladiū bis accutum. quo ꝑſcindet corpus
ab anima in iudicio. Unde in Ps. Reges
eos in virga ferrea. Nec virga corriget il/
los qui bodie ſe non corrigūt. j. Corinb. xj
Q ſi noſmetipſos iudicaremus nonvtiqꝫ
iudicaremur. Unde. Qui ſe corrigit nō eſt
corrigendus. Tertio xp̄s ſedet vt remune
rator largiſſim⁹. Jſtud erit qn̄ vocabit ope
rarios reddere illis mercedē ſuā Mattb.
xx. Tunc em̄ non qualitercūqꝫ euadet ſed
mature deliberate et ſucceſſiue reddet vni
cuiqꝫ ſm opera ſua. ⁊c̄.

Dn̄ica q̇nta poſt trinitatis. II
Sermo. XCIII

P er totam noctez laborantes nibil cepim⁹. Luc̄. v.
Jnter cetera mala penalia q̇ bo/
mini acciderūt ex peccato primoꝝ paren/
tum eſt vnū precipuū. difficultas ad bona
opera. ita qꝫ non poteſt bomo expedire ſm
ſua naturalia in operatione boni ꝓcedere
Unde ſm Robertū bolgotb ſup li. Sap.
cap. ix. Si prim⁹ bomo in ſtatu innocētie
ꝑſtetiſſet om̄s eius poſteri meruiſſent ſine
labore. Cuius rō eſt ſm ip̄m. q̇a perfecta
fuiſſet obediētia carnis ad ſpm̄. Sicut em̄
mouet̄ celū ſine fatigatione ⁊ labore. eo qꝫ
ſuo motori non reſiſtit. ita corpus tunc ab
anima ſine labore fuiſſet motū. Jam vero
nec cogitare deum. nec de eo loqui poſſu/
mus ſine labore corporis. et multo fort⁹
nec operari meritorie et nobiſ ſine magno
labore. Unde in ps. Exiſtimabā vt cogno
ſcerē. boc labor eſt ante me. Jnterī veria ē
in ꝯtrariū noſtra conditio. vt q̇ nati fuiſſe/
mus ad quietē ſi pctm̄ non eſſet. generali/
ter et q̇ſi naturaliter naſcimur ad laboreꝫ.
dicente Job. v. Homo ad laborē naſcitur
Sicut aūt ꝑegrinus veniens ad concur/
ſum viaꝝ. eligere poterit ꝑ quā viā volue/
rit ambulare. nullā tn̄ ibit ſine labore. Jta
bomo poſit⁹ in bac vita multas vias viuē/
di inuenit. in diuitijs. in paupertate. i bono
re. in ſeruitute. in delicijs. in miſerijs. ſed
nullā arripiet in qua nullū laborē nō inue
niret. Si diues eſſet voluerit in diuitijs
ꝯgregandis ſeruādis ⁊ diſpēſandis nece/
ſario laborabit. Ecci. xxxj. Laborabit di/
ues ī cōgregatiōe ſubſtantie ſue. Et ſtatim
ſeq̇t̄. Laborabit paup in diminutiōe vict⁹.
Et ſic vbiqꝫ diſcurrēdo ſemꝑ laborē inue/
nit. qm̄ bec eſt maledictio toti generi buma

no inflicta Geñ.iij. Maledicta terra ī ope
tuo. In laboribꝫ comedes ex eo oībꝫ diebꝫ
vite tue. Propter qd Salomon attēdens
tantā anxietatē dixit Ecc̃s.j. Vidi oīa que
cunqꝫ ſub ſole erāt. ꝛ ecce labor et afflictio
ſpūs. Et q̄ neceſſario ꝯcludit̃ ꝙ hoīes ſm
ſua naturalia q̄ntūcūqꝫ laborauerint ſine
auxilio gr̃e diuine nō pñt aliq̄d meritorie
agere ſeu mereri q̄ntū ad vitā eternā. Vñ
laborare pñt. fatigari pñt. ſed vltimo ſine
gr̃e diuine auxilio nihil poſſunt capere. eo
ꝙ gr̄a dei vita eterna Roꝝ.vj. Et ob h̄ poſt
omnē corpis fatigatiōem. poſt totalē viriū
ꝯſumptiōem nihil inuenientes vtilitatꝫ vl/
timo habēt clamare ꝛ ꝯfiteri corā deo ſuū
defectū dicentes. Preceptor ꝑ totā noctē
laborātes nihil cepim⁹. Nos igit̃ vt aliq̄d
cape mereamur ex p̄nti ſermone nō in no/
ſtris viribꝫ ꝯfidētes recurram⁹ ad p̄cepto/
rem. In cuius verbo laxare debemus re/
tia p̄dicatōis cuius grām vt impetrare va
leam⁹ ad matrē eius benedictā recurram⁹
vt nos doceat laxare retia. ſalutātes eā cū
angelo Aue maria. ꝛc. In q̄bꝫ verbis tria
deſcribunt̃. Primo humane vite deformi/
tas. quia ꝑ totā noctē. Scd̃o mūdane ca/
lamitatis penalitas. quia laborātes. Ter/
tio hm̄ōi laborioſe penalitatis vanitas. qꝛ
nihil cepim⁹. Et ita tangunt̃ h̄ tres defec/
tus hoīs. obſcuritas ex pte tp̄is. quia ꝑ
noctē. Scd̃o penalitas ex parte oneriſ. q̄a
laborātes. Tertio vanitas ex pte operis.
qꝛ nihil cepim⁹. Contra q̄s tres defectus
ponunt̃ cōſequēter tres ꝑfect⁹ gr̃e in ſtatu
gr̃e et gl̃e. ſcꝫ luciditas et p̄claritatꝫ pulcri/
tudo contra obſcuritatē. quia in v̄bo tuo.
Facilitas amenitatis. q̄a laxabo. cōtra pe/
nalitatē facietas ꝛ capacitatꝫ plenitudo. qꝛ
rethe ꝛc. contra vanitatem.

Dixi primo ꝙ h̄ deſcribit̃ hu
mane vite defor
mitas. qꝛ ꝑ totā noctē. Stat⁹ em̄ vite hu/
mane compat̃ nocti ꝓpter tenebras culpa/
biles. Vñ peccata q̄bꝫ iſta vita plena ē de/
ſignant̃ ꝑ tenebras ī ſcripturis. Iuxta q̄d
dr̄ de Egyptijs peccatoribꝫ Sap.xvij. Ex
ip̄is fuit ſuppoſita grauis nox ꝛ ymago te/
nebraꝝ q̄ ſupuentura illis erat. Ipi igitur
grauiores ſibi erant tenebre. Deſignātur
aūt peccata ꝑ noctē ꝛ tenebras quadrupli
cī ratione. Sūt em̄ corporales cauſa erro

ris et deceptōis. cauſa horroris ꝛ ſtupefa
ctionis. cauſa languoris ꝛ deſolatōis. cau
ſa timoris et dormitōis. Sic etiam eſt de
peccatis. De primo q̄uo tenebre corpales
ſunt cauſa erroris ꝛ deceptōis. Vñ q̄ am/
bulant in nocte faciliter deuiant. faciliter
ceſpitant. ꝛ faciliter cadunt. Ioh.xij. Qui
ambulat in tenebris neſcit q̄ vadit. Et ge/
neraliter nullus artifex nullus operarius
poteſt in tenebris artē ſuā ſine erroꝛ peri
culo exercere. Vñ ſicut narrat Marcialis
cocus Epigramatū.li.j. Pictor q̄dā redar
gutus fuit a q̄daꝫ paraſito. quare tam pul
cerrimaſ ymagies pingeret ꝛ turpiſſimos
filios generaret. Ille rñdit ꝙ ideo. q̄a ge/
nerauit in tenebris ꝛ pinxit in luce. Unde
metrice dicit̃. Halba pictor bonus hoīes
pinxiſſe decoros. Fert̃. et indecoros pro/
genuiſſe natos. Itēm̄ etiā mortis tenebre
decipiūt hoīeꝫ vt oīs q̄ vult male facere vt
aptius faciat odit lucē. qꝛ ꝑ tenebras ma/
lefactor ſe ꝓtegit ꝛ alios improuiſos circū
uenit. et ideo oīa vicia vt cōmuniter fiunt
de nocte. Sic patet de Loth peccāte cū fi
liabꝫ Geñ.xix. Et de duabꝫ mulieribꝫ. qua
rū altera ſubtraxit alteri filiū viuū.iij. Re.
iij. Et xp̄s de nocte fuit capt⁹. vt pꝫ ꝑ oēs
euangeliſtas. Vñ Luce.xxij. dixit eis xp̄s.
Hec eſt hora vr̄a et ptās tenebraꝝ. In te/
nebris noctis capta fuit Troya. ſicut nar/
rat Dares frigius. In tenebris furant̃ fu
res. Iob.xxiiij. Perfodiūt in tenebris do/
mos. Sic igit̃ iſte tenebre corpales multꝫ
ſūt occaſio pcī. ita ꝛ tenebre ſpūales q̄ ſunt
ſubtractio gr̃e diuīe ab aīa. ſūt occaſio ho
mini ad peccandū. Nam ꝯcito auffert̃ lu/
men ſeu ſol diſcretōis a rōne in homīe. ſta
tim cadit in tenebras peccati. Iuxta illud
ps. Neſcierūt neqꝫ intellexerūt. Ecce defe
ctus lūie diſcretōis in cognoſcēdo. Et ſeq̄t̃.
in tenebris ambulant. Iſte tenebre morū
eſſent plus metuēde q̄ꝫ oculoꝝ. Sicut dic
Auguſtin⁹ in ſentētijs proſperi. cap.xxxiiij.
Et fingunt poete. Et ſicut tāgit Claudiā⁹
in maiori.li.j. Q omēs peſtes īfernales q̄
dicunt̃ eſſe vicia ꝛ ſupplicia nate fuerūt de
nocte ꝛ achironte. Eſt aūt achiron fluui⁹
infernalis. Et dr̄ ab a q̄d eſt ſine. et chiron
gaudiū. q̄i ſine gaudio. Vel ab a q̄d ē ſine.
ꝛ cheron q̄d eſt ſalutatio. q̄i ſine ſalutatiōe
Eodē mō moraliter oīa vicia generata ſūt
ꝑ noctē. i. dyabolū. et Euā q̄ nō fuit ſaluta

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ta a dyabolo gaudio ſed decepta a dyabo/
lo. et maledicta a dyabolo. vt patꝫ Gen̄. iij.
B Sed diceres. Ex quo vt ſupra di/
ctum. nox et tenebre culpe cauſantur i ho/
mine per ſubtractōem luminis diuīe gra/
tie. videt̄ ꝙ homo ſit excuſabilis qui tales
tenebras incurrit. cuꝫ deus ſubtraxit ſibi
eas ſine voluntate. Ad quod reſpondeo. ꝙ
aliter cauſatur nox iſta materialis ꝙ̄ ſpiri
tualis. Nam materialis cauſatur ꝑ receſ/
ſum luminis a noſtro emiſperio ſeu aſpe/
ctu. Quoniam poſtꝙ̄ ſol incipit ſub terra
moueri ⁊ a noſtro aſpectu ſubtrahitur. ſta
tim cauſat̄ nox. et ſic ſubtractio ſolis et re/
ceſſus eius a nobis cauſat noctem. Sed
ſic non eſt de nocte ſpirituali que nō fit ꝑ
receſſum gratie diuine a nobis. ſed per re/
ceſſum noſtrum ab ea. Ipſa em̄ gratia ꝙ̄n/
tum ad ſe ſemper preſto eſt adeſſe homini
et illuminare cōtinue animā eius. Sic ꝙ
poſtꝙ̄ ſe voluntas noſtra ſubtrahit ab ea
per inclinatiōem et conuerſionem a bono
incōmutabili ad bonum cōmutabile. tūc
recedit ab eo gratia diuīa. Propter quod
Innocencius quartus dicit. Christus
eſt fidelis ſocius. quia non dimittit homi/
nem niſi prius dimittatur. Et Auguſtinꝰ
in libro Supputationū capitulo. iij. dicit.
Deus a quo auerti cadere eſt. ad quē con/
uerti ſurgere eſt. in quo manere conſiſtere
eſt. Deus quem nemo amittit niſi deceptꝰ.
nemo querit niſi ammonitus. Nemo inue
nit niſi purgatus. Dicit etiam Robertus
holgoth ſuper. x. cap. libri Sapientie. Quod
Cayn recedendo a ſapientia incurrit ho/
micidium. et ex hoc dicit quia prius ordi/
ne nature homo dimittit deum et recedit
ab eo. Prius em̄ ordine nature homo pec
cat ꝙ̄ priuatur gratia. licet ſimul tempore.
Unde Bernhardus. Dulcis ihs primus
eſt in acceſſu. vltimus in receſſu. Unde Job
xxi. dicitur de peccatoribus. qui dixerunt
deo. Recede a nobis. ſcientiā viarū tuarū
nolumus. Et gloſa ordinaria ſuper illud
Threnor. Miſericordie domini ꝙ nō ſu
mus conſumpti. dicit. Fons miſericordie
non exiccatur niſi tu prius fueris exiccatꝰ.
Unde ymaginandum eſt. ꝙ ſicut ſuſpen/
ſio nubis cōdenſat tenebras hic inferius.
Sic quando in anima eſt ira et rancor vel
inflatio ſuperbie. vel obnubilatio carnalis
concupiſcentie. Tunc ex recordatōne ran/
coris vel delectatione ſuperbie. vel carna/
litatis cauſatur nebula tenebroſa obſcu/
rans animā. que a ſe excludit gratiam di/
uinaꝫ. Et iſta vocatur macula ſeu tenebre
interiores. ſm magiſtrū in libro ſententia
rum. Non ergo ſubtractio gratie diuine ē
in cauſa huius noctis et macule tenebro/
ſe effectiue. ſed ipſa voluntas liberi arbi/
trij. que principaliter remouet ſe ⁊ ſubtra/
hit ab hac luce. et obturat feneſtrā cordis
ne intret lumen ſolis diuine gratie. Unde
ſicut obſcuritas cauſata in camera ꝑ clau/
ſuraꝫ ſolis. non eſt effectiue a ſole. ſꝫ a clau
dente feneſtram. ita et hic. Bene tamē con
cedi poteſt ſm quoſdam. ꝙ gratia diuina
eſt cauſa permiſſiua hꝰ obſcuritatis hoīs
quia permittit obſcurari animā per pecca
tum. ſed cum operante libero arbitrio. cui
totū hoc imputatur. Unde licet opus me
ritorium nō eſt ſoli arbitrio deputandum
ſed magis gratie. ita econuerſo opus cul/
pabile et demeritorium totaliter eſt attri/
buendum libero arbitrio. Eſt ergo dicen/
dum ꝙ hec nox culpe cauſatur per auerſi/
onem liberi arbitrij a deo. cui merito ſub/
trahitur gratia. quia non eſt cōuentio lu/
cis ad tenebras. Unde ſicut recte poſt plu
uie inundationē relinquūtur vapores ex
quibus cauſantur nebule tenebroſe et ob/
ſcure. ita poſt pluuiam carnalis concupi/
ſcentie. vel alterius peccati. relinquitur te/
nebroſitas ꝙ̄ prohibet ne homo clare deū
videat. et quod plus eſt ne luceꝫ a tenebris
diſcernat. Intantū enim obtenebrant̄ car
nales homines vt illecebroſum amorem
et fetidum verū factum eſſe dicant. Unde
Job. xxiiij. Perfodiunt in tenebris. ſcꝫ car
nalis amoris. domos. et ignorant lucem.
ſcꝫ ſpiritualis amoris. Secundo tenebre
corporales ſunt cauſa erroris et ſtupefac/
tionis. Iſaie. xxi. Tenebre ſtupefecerunt
me. Et Geneſ. xv. Horror magnus et te/
nebroſus inuaſit Abrahā. Eodē mō pec/
cata in p̄ſenti vita reddunt hominēꝫ ſtupi/
datum et timidū. dictante conſcientia ꝓpria
fore puniendum a deo Iuxta illud. Teſti
moniū reddente illis conſcientia ipſorum
Et Sap. Semper enim preſumit. id eſt.
p̄cogitat ſibi penam futurā ſeua et pertur
bata conſcientia. Unde poteſt peccator di
cere illud Pſ. Timor et tremor venerunt
ſuper me ⁊ contexerūt me tenebre. Terro

tenebre corporales ſunt cauſa languoris ⁊
deſolationis. Omis eñi infirmitas vt cõi/
ter plus de nocte ꝙ̄ de die affligit infirmū
et magis paciunt languidi in nocte ꝙ̄ i lu/
ce. Unde Thobie qnto. Quale gaudium
mihi eſt qui in tenebris ſedeo et lumen ce
li non video. Propter quod dixerūt anti/
qui quidam ꝙ anima intellectiua coniūgi
tur corpori mediante quadā luce. Et iterꝫ
ꝙ omnis ſenſus operatur quadam luce.
Et Ariſtoteles. ij. de anima dicit. Q intel
lectus agēs eſt habitus velud lumē quod/
dam. Et Auguſtinus dicit in diuerſis lo/
cis. Q veritas non videtur niſi in quadā
luce ſui generis. que omnia lucis nobilita
tem oſtendunt. Et ideo ſicut in luce eſt ve/
ra hominis ſalus ⁊ ſolaciū. ita in tenebris
eſt deſolatio et omnis languoris augmen
tatio. Sicut autē gratia lux eſt. ita abſen/
tia gratie tenebre ſunt. vt dictum eſt. q ho/
minem ad languorem deſperatōnis indu
cunt. Unde omnes dies peccatoris ſunt
triſtes et deſolati. Juſti autem ſolacioſi et
leti. Juxta illud. Cuncti dies peccatoris
mali. Secura mens quaſi iuge conuiui/
um. Hinc dicitur de peccatore Eccē. v.
Cunctis diebus vite ſue comedet in tene/
bris et in curis multis et in erūna et triſti
cia. Quarto tenebre corporales ſunt cau/
ſe torporis et dormitionis. Nec mirū. Ab
ſentia eñi gratie diuine reddit potentias
ſenſitiuas ligatas. ⁊ pcipue potentiā moti
uā ligatā vt nihil bonū ⁊ meritoriū ad pre
miū vite eterne poſſit homo interim ope/
rari. j. Re. j. Impij in tenebris ꝯticeſcent.
Et bñ ꝯticeſcent. q: non eſt ſpecioſa laus ī
ore pctōris. Ps. Peccatori dixit de⁹. qua/
re tu enarras iuſticias meas. Unde ꝙ̄cito
dyabolus peccauit factū eſt ſilentiū in ce/
lo. Apoc. xij. Qui mox vt peccauit a laude
dei ꝯticuit. vt dicit Hugo. Uñ ei dr. Ubi
eras cū laudarent me aſtra matutina. Ad/
ditur aūt. j. Regū. j. in auctoritate predicta
Quia nō in fortitudine ſua roborabit vir
Hoc eſt dicere ſm Robertū holgoth ſup
li. Sap. Quia naturalia non ſufficiunt ad
merendū vitā eternā ſine lumie grē diuie
coagente. Juxta illud apli. Non ego ope/
ror ſolus bonū. ſed gratia dei mecū. Uñ
gratia dei vita eterna. Romanoꝝ. vj. Unō
ſicut pctm̄ dicit nox et tenebre. ita grā dici
tur mane et diluculū ꝓpter multas cauſas
quas ponit Innocenti⁹ quart⁹ ſuper illud
Ps. Mane aſtabo tibi. ps. v. Primo quia
ſicut mane latrones fugiūt. ſic ⁊ i infuſiōe
gratie fugiūt demones. Exodi. xiiij. Jam
qꝫ aduenerat vigilia matutina. et ecce dñs
reſpexit ſup caſtra Egyptiorū ⁊ interfecit
exercit⁹ eoꝝ. Job. xxiiij. Si ſubito apparue
rit aurora arbitrat vmbram mortis Job.
iij. Qui male agit odit lucem. Secūda ra/
tio. q: fere tūc abſcondunt. id eſt. praue co
gitationes. Ps. Poſuiſti tenebras et facta
eſt nox. in ipſa pertranſibūt omnes beſtie
ſilue. Et ſequitur. Ortus eſt ſol et congre/
gati ſunt ſcꝫ ad cubile. Tertia ratio. qa ſic
mane diei alleuiant infirmitates. ſic in or/
tu gratie temptatōes mitigant. Iſaie. xxx/
viij. Sperabam vſqꝫ ad mane. Job. viij.
Si diluculo conſurrexeris ad deū et om/
nipotentē fueris depcatus ſi mūdus et re
ctus inceſſeris. ſtatim euigilabit ad te ⁊ pa
catū reddet habitaculū iuſticie tue. Quar/
ta ratio. Sicut mane diei cantant aues.
ſic in aduentu gratie cantat turtur contri/
tionis. Canti. ij. Uox turturis audita ē in
terra noſtra. Item philomena leticie Job
xxxviij. Ubi eras cū me laudabāt aſtra ma
tutina. Quinta ratio. quia mane excitant
homines a ſomnis. Canti. vij. Mane ſur
gamus ad vineas. Hoc ſignificatū eſt. iij.
Regum. xix. Ubi angelus domini excita/
uit Helyam dormientē. Sexta ratio. quia
tūc homo preparat ſe ad bene operandū.
Pſalmiſta. Exibit homo ad opus ſuum.
Romanoꝝ. xiij. Hora eſt iam nos de ſom/
no ſurgere. Septima. quia tūc homines
ſurgūt de ſuis lectulis. id eſt. a carnalibus
deſiderijs. Canti. iij. In lectulo meo p no
ctem queſiui quem diligit anima mea. qſi/
ui et nō inueni. Octaua. qa tūc homies ex/
pellūt tenebras ignorantie Job. xvij. Rur
ſus poſt tenebras ſpero lucē. Nona. quia
tūc hoīes ad prandiū incipiūt preparare.
Unde Exodi. xvj. dicit. Q filij iſrael ma/
ne colligebant manna. In hoc ergo mane
id eſt. in ortu grē. dicit ps. Aſtabo tibi. pre
paratus ſcꝫ ad ſeruitiū. Et in iſto mane q/
cūqꝫ laxat retbia ſua multū capit.

C

Dixi ſecundo ꝙ deſcribit mūdane ca
lamitatis penalitas. quia laborantes. ⁊ eſt
iſta calamitas ex parte oneris. Tot⁹ nāqꝫ

decurſus preſentis vite q̄ntūcūq̧ delecta
bilis apparet nō eſt aliud i rei veritate niſi
penalis laborint⁹ et onus grauiſſimū. De q̄
ꝯquerūť tam iuſti dicētes illud Math. xx
Portauim⁹ pond⁹ diei ⁊ eſtus. q̄ꝫ etiaꝫ re/
probi. dicētes illud Sap. v. Laſſati ſum⁹
in via iniquitatis ⁊ ꝑditōnis. Unde nō eſt
differētia in hoc inter iuſtū et impiū. omis
homo indifferenter ad laborē naſciť. Job
q̄nto. Non eſt quicq̧ ſine labore ſub ſole.
non eſt ſine defectu ſub luna. nō eſt ſine va
nitate ſub tempe. Inq̄t Innocenti⁹ quar/
tus de vilitate hūane cōditionis. caplo. x.
O q̄ꝫ vana ſcḿ ipm ſunt ſtudia hominū q̄ꝫ
diuerſa ſunt exercitia. vnus eſt tm̄ finis om
niū. et idem affectus et afflictio ſpūs. Oc/
cupatio magna creata eſt omnibꝫ homini/
bus. ⁊ iugū graue ſuper filios Adam a die
exitus de ventre matris eorū. in diē ſepul/
ture in matrem omniū Eccī. xl. Et ibi de
ducit ꝺ diuerſis laboribꝫ diuerſoꝝ ſtatuū
Nam oēs ſtat⁹ hominū ſunt i ꝯtinuo labo
re ⁊ afflictōe ſic̄ ꝓbat inductiue. Uerūtamē
licꝫ indifferēter tā iuſti q̄ꝫ ꝑuerſi ⁊ reprobi
laborare nō ceſſant ſic̄ ꝓbat inductiue. di/
uerſimode tm̄ ꝓcedūt. Uñ diuerſi ſūt eorū
labores. Eſt em̄ labor q̄dā cōis tā bonoꝝ
q̄ꝫ maloꝝ. Alter eſt labor tm̄ maloꝝ. et ter/
tius labor tm̄ bonoꝝ. Prim⁹ labor hꝫ vti/
litatis tēpalis fructū. Scōus hꝫ luctū pe
ne iehēnalis. Tertius hꝫ fructū mercedis
eternał. De prio labore ſcꝫ cōmuni omniū
pꝫ. qꝛ tam ſapiētes q̄ꝫ inſipiētes. tā diuites
q̄ꝫ paupes. tā ſerui q̄ꝫ dñi. iuſti ⁊ iniuſti ſub
dunť graui labori iuxta ꝯditōem ſtat⁹ ſui.
Nā ſapiētes indifferēter tā iuſti q̄ꝫ iniuſti
habēt magnā difficultatē in cognoſcendo
veritatē. requirēdo ſapientiā ⁊ acquirēdo.
Sicut deducit Innocenti⁹ q̄rt⁹ li. de vili/
tate humane conditōis. cap. xi. Ubi ponit
exemplū de Salomone q̄ ꝺ ſe dicit. Dedi
cor meum vt ſcirē prudentiaꝫ atq̧ doctri/
nā erroreſq̧ ⁊ ſtulticiā. et agnoui q̄ in his
eſſet labor ⁊ afflictio ſpūs. eo q̄ in mlta ſa/
pientia multa indignatio. ⁊ q̄ addit ſciam
addit laborē. ꝓpter q̄d dicit idē cūctas res
difficiles. nemo eas pt̄ explicare ſermone.
Unde Eccleſiaſtes primo Et Eccs. viii.
Eſt homo qui diebus et noctibus ſomnū
nō capiet oculis ſuis. nulla opa dei poteſt
indagare ratione. et q̄nto magis labora/
bit ad inquirendū tanto minus inueniet.
Hec Innocēci⁹. Cū ꝰ nullus ſit ſapiens a
natura. vt dicit phus. vi. Ethicoꝝ. cap. viii
Certe tā iuſt⁹ q̄ꝫ iniuſt⁹ oportet eā acq̄rere
non tm̄ ſine labore ⁊ difficultate. Dicit em̄
Aug⁹. de moribꝫ eccłe ⁊ manicheoꝝ. lib. i.
cap. xxix. Sapiētia ſi nō totis viribꝫ cōcu/
piſcať inueniri nō pt̄. Propter q̄d narrat
Hugo in li. Didaſcolon pte. ii. Ꝙ lectū ſa
piētie q̄tuor iuuenes portabāt duo adole/
ſcentes. ⁊ due puelle. ſcꝫ amor et labor. cu/
ra ⁊ vigilia q̄ omia plena ſunt difficultate.
Et Johānes in Policraton li. iiii. narrat
Ꝙ ſapia apud gentiles ſcribebať pretori/
bus in ymagine ꝑncipis. cum his v̄ſibus.
Uſus me genuit mēoria peperit Sophiā
me vocant greci latini ſapientiam. Hinc
Salomon ponens modū acquirēdi eam
dicit q̄ ſit querenda et effodienda cum la/
bore graui. ſicut effodiunť theſauri de ter/
ra Prouer. ii. Patet iſte labor in antiquis
phis qui pro acquirenda ſapientia multa
ſuſtinuerūt. Nam q̄nta ſuſtinuit Plato ꝑ/
egrinando Egyptum et magnā Greciam
vt ſapiētiā acq̄reret. Similiter refert Va
lerius li. viii. Ꝙ Carneades laborioſiſſi/
mus ac diuturnus phus fuit. qui vſq̧ ad
nonaginta annos ſtuduit. Socrates vſq̧
ad centum quatuor annos ſtuduit. Criſip
pus vſq̧ ad octuaginta ānos ſtuduit. So
phacles ꝑpe centū vnum annos. Simoni
des vſq̧ ad octuaginta annos. Si ꝰ iſti
tantū ſtuduerūt in acquirenda veritate et
ſapientia humana. et cum tanta difficulta
te et labore inquiſierunt eam. q̄nto magis
xp̄iani deberent ſubire labores acquirēdo
ſciaꝫ ſalutarē audiēdo verbū dei. in q̄ ꝯſi/
ſiſtit tota ſapiētia audiētis. Dico non tm̄
in iuuentute ſed etiaꝫ q̄uſq̧ ad ſeniū nūq̄ꝫ
deſiſtētes. ſicut audire ⁊ ſic bñ facere. Eccī
ſexto. Fili accipe in iuuētute tua doctrinā
⁊ vſq̧ ad canos inuenies ſapientiam. Sic
fecerunt ſancti qui longo tempore deſide/
rabant pro acquirenda ſapientia diuina.
Nam Hieronimus. Auguſtinus. Ambro
ſius. Gregorius. et Bernhardus. et ſic de
aliis. qui etiā eā nobis in ſcripturis relin/
querunt. Sed ecce hodie contrarium in/
uenitur in chriſtianis. qui negligentes ſūt
in addiſcendo modo bene viuendi. et mo/
rum ſanctitatem. ſed ſunt diligentiſſimi in

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

acquirendo iura ciuilia propter tempora
lium vtilitatem artem bellandi propter ra
pacitatem. artem negociandi ꝓpter pauper
tatem. et ſic de alijs. Que acquiſierũt pro/
pter vite pſentꝪ ꝓmotionē. ⁊ adminiſtratõꝫ
Lum tñ dicit Seneca pagan⁹ Epl'a. xviij
Uel ſm cõmũes libros. xxxvj. Ex oĩa alia
negligēda ſũt. vt ſtudio bñ viuēdi aſſidea/
mus. cui nullũ tps ſatꝪ magnum eſt. et ſi a
puericia vſqꝫ ad hũani eui termios vita ꝓ/
ducat̃. nō ſolũ aũt in acq̃rēdo ſapiaꝫ ſꝫ etiã
vic⁹ neceſſaria. mlti ſunt labores omniuꝫ
mortaliũ. eo ꝙ oẽs in ſudore veſcũt̃ pane.
Geñ. j. Uñ oẽs currũt ⁊ diſcurrũt ꝑ ſepes
ꝑ ſemitas. aſcendũt mõtes. trãſcēdunt col
les. tranſuolant rupes. peruolant alpes.
tranſgrediuntur foueas. ingrediuntur ca/
uernas. rimãt̃ viſcera terre. profunda ma/
ris. incerta flumĩs. opaca nemoꝝ. inuia ſo
litudinis. exponũt ſe vētis et ymbribꝫ. toni
truis ⁊ fulminibꝫ. fluctibꝫ. ꝑcellis. ruinis. ⁊
ꝑcipicijs. metallũ cudũt ⁊ conflant. lapideſ
ſculpant. lingna ſcindũt ⁊ dolãt. telas or/
diunt̃ ⁊ texũt. veſtes incidũt ⁊ ꝯſuũt. edifi/
cant domos. plantãt vineas et ortos. exco
lũt agros. ſuccēdũt clibanos. extruũt mo
lendina. piſcant̃. venantur. et occupantur.
meditantur. et cogitant. conſiliant. et or/
dinant. Et hec omnia ſm Innocentium
faciũt hoĩes vt nutriant̃. Nõ ſolũ aũt hoc
faciũt iniuſti. ſꝫ etiã iuſti ⁊ ſancti. q̃ labores
manuũ ſuaꝝ mãducãt. vt dr̃ in ps. MagꝪ
iſtis laboribꝫ iuſtis et licitꝪ inuigilãt vt ha/
beãt vnde neceſſitatē ꝓpriã ſuſtentēt. et vñ
neceſſitatē tribuãt pacienti. vt dicit aplꝰus.
Iniuſti vero q̃ de mendacio viuũt. lꝫ ali/
quãdo laborare vident̃. tñ magꝪ ſm Inno
cenciũ furant̃. mercant̃. contendũt. preliãt̃.
et innumerabilia talia vt opes congerant
⁊ queſtus multiplicent. ſectant̃ lucra vt di/
gnitate excellant. vt poteſtate excedant Et
hoc quoqꝫ labor et mentis afflictio eſt. vt
probat Salomon Eccleſiaſtes. Quid de
pauperibus qui inedia premuntur. fame
cruciãtur. erumna. fame. ſiti. frigore. ⁊ nu/
ditate. frigeſcunt. tabeſcunt. ſpernuntur. et
confundunt̃. O miſerabilis conditio men
dicantis. et ſi petit pudore confunditur. et
ſi non petit egeſtate conſumitur. ſed vt mē
dicet neceſſitate compellitur. De afflictio/
ne dominorum et ſeruorum quid attineat

dicere. At ſeruus minis terretur. angari/
is fatigatur. plagis percutitur. Dominus
ſi eſt crudelis oportet eum timere propter
nequiciam ſubditorum. oportet eſſe vndi
qꝫ ſemper munitum vndiqꝫ eſſe paratum.
vt poſſit malignantium inſidias precaue/
re. impugnantiuꝫ iniurias propulſare. ho
ſtes atterere. ciues tueri. Nec ſufficit diei
malicia ſua. Sed dies diei labores cru/
ciat. et nox nocti ſollicitudinem indicat.
Dies ergo laborioſi ducuntur. et noctes
inſomnes impenduntur. Hec Innocēci⁹
vbi ſupra capitulo. xiiij. Et iſte eſt labor cõ
munis bonoruꝫ et malorum. quia quo ad
hoc equa eſt vtriuſqꝫ conditio. Secũdus
labor eſt malorum tm̃. qui dicunt. Laſſati
ſumus in via iniquitatis. Sapientie qn/
to. Hic labor eſt difficilimus et cum maio
ri labore perfici poterit. Peccator autem
ſeruit mũdo dyabolo ⁊ carni. Iiere. ix. vt
inique agerent laborauerũt. Sꝫ certe q̃ꝫ/
uis ſit labor iſte difficilis. tamen a peccato
ribus non ſentitur. Sicut dicit Leo pa/
pa in quodam ſermone de ieiunio. Ex libē
tius ſuſcipitur labor pro deſiderio volup/
tis q̃ꝫ pro amore virtutis. Et Gregorius
ſuper Ezechielē. Quibuſdam prauis mē/
tibus nihil eſt laborioſius q̃ꝫ ſi eis preci/
piatur vt hui⁹ mũdi actibꝫ nō laborent. et
q̃ntus eſt labor ſuſtinere haſtiludia tor/
neamenta militibus. quantus labor trãſ/
ire maria. periculoſos paſſus ſpaciari mer
catoribus. ſeruire in curijs regum vel prin
cipum. adulari cum obiurgationibus do/
minorum. cum remorſu conſcientie. cum
inuidia ſociorum. cum om̃i infortunio cor
porali. pro prebendis et dignitatibus. pro
epiſcopatibꝫ et prelaturis. Tercius labor
eſt bonorum tm̃ ſeu penitentium et contri
torũ. per quem dimittuntur peccata et ac/
quiritur conſolatio eterna. De remiſſione
peccatoꝝ dicitur in Pſal. Uide humilita/
tem meã et laborem meũ. et dimitte om̃ia
peccata mea. De conſolatione eterna dici
tur Math. xj. Uenite ad me om̃es qui la/
boratis et onerati eſtis et ego reficiã vos.
Narrat ſextus Julius Strategmatũ li. j.
cap. lj. ꝙ Cirus rex perſaꝝ volens milites
ſuos cōcitare contra medos duxit eos ad
quandã ſiluaꝫ ⁊ ibi eos tota die fecit labo
rare ſuccidendo ligna. In craſtino ãt fecit

eis optimam cenā cum gaudio et leticia. et
demū interrogauit. quis dies eis magis
placuiſſet primus an ſecūdus. Qui reſpō/
derūt ꝙ ſecundus. Quibus ille ſubiunxit
Sicut per laborē heſternū ad hodiernū
conuiuiū perueniſtis. Sic felices beatiqꝫ
nō poteſtis eſſe niſi prius medos viceritꝭ.
Sic poſſet dici penitentibꝫ laborantibus
quia felices eſſe non poſſunt niſi prius la/
borauerint. Formā aūt laboris ponit ps.
dicens. Laboraui in gemitu meo lauabo
ꝑ ſinglas noctes lectū meū lacrimis meis
ſtratū meū rigabo. Iſte labor licet ſit du/
rus et difficilis. tamen facilis poteſt eē tri
pliciter. Primo per occupationū variatio
nem. Secūdo per collaborantiū cōſidera
tionē. Tertio per magne mercedis expec/
tationē. De primo quō labor bonoꝝ ſit fa/
cilis per occupationū variationē. Nam ſi
homo nūc orat. nūc legit. nunc ſcribit. nūc
laborat. facile videbunt oīa. Iuxta illud
Nūc lege nūc ora nūc cum feruore labora.
Sic erit hora breuis ⁊ labor ipſe leuis. Et
hoc etiā eſt qd docet Augꝰ. in li. de ſancta vir
ginitate. Diuerſis inquit ſeminibꝫ pecto/
ris tui colles ſere. nunc ieiunijs mediocri/
bus. nūc parcioribꝫ. lectione. opere. prece.
vt mutatio laboris inducie ſint quietis.
Secūdo facilitat laborē collaborantiū cō
ſideratio. Si eñ cōſideramꝰ xp̄m ducē q
de ſe dicit per Pſalmiſtā. Paup ego ſum ⁊
in laboribꝫ a iuuētute mea. Item apoſtolꝰ
j. Cor. iiij. Uſqꝫ in hanc horā eſurimꝰ ⁊ ſi/
timus. et nudi ſumus ⁊ laboramꝰ. Unde
aplus cōmendat nō ſolū viros ſed et mu/
lieres que multū laborauerūt in domino.
ad Philipp. iiij. Propter qd dicit Greg. v.
lib. Moral. Subleuatio laboris eſt viſio
collaborantis. Et Iacobꝫ. Exemplū acci/
pite fratres laboris et pacientie ꝓphas qui
locuti ſunt in nomine dñi. Tertio laborē
ſanctū facilitat in pſenti magne mercedis
expectatio. Athletis hinc currentibꝫ ꝓponi
tur brauium in fine ſtadij. Nullus ergo la
bor durus eſt ſm Hieronimū quo gloria
eternitatis acquirit. Sap. iij. Bonoꝝ ope
rū glorioſus eſt fructus. Et Sap. x. Red
det deus mercedem laborū ſanctoꝝ ſuoꝝ.

D

Dixi tertio ꝙ in verbis pmiſ/
ſis deſcribit labo/
rioſe penalitatis vanitas. cum dicitur. Ni/
hil cepimus. Et iſte defectus eſt ex parte
operis. De q quidē vanitate dicit Sap. iij.
Uacua ē ſpes illoꝝ ⁊ labores coꝝ ſine fru/
ctu. intellige ſine fructu ſalutꝭ. licet nō ſine
fructu temporali. Nam receperūt hic mer
cedem ſuā Matthei. v. Sed ſunt ſine fru
ctu eterne remunerationis. Sapientie. iiij
Fructus eorū inutiles et acerbi ad man/
ducandū. Et reuera laborantium male in
hac vita fructus acerbus erit. quia perpe/
tua confuſio. Romanoꝝ vj. Quem fructū
habuiſtis in quibꝫ nūc erubeſcitis. Eſt au
tem ſciendū ꝙ tota vita mundialium quā
quaſi in quadā nocte ducūt. eo ꝙ nō lucet
eis lumen intelligentie ſuperne nō eſt aliđ
niſi vanitas inutilitas et finalis infructu/
oſitas. ita ꝙ tales in fine nihil aliud dice/
re poterunt niſi illud verbum. Per totam
noctem laborantes nichil cepimus. Hoc
patet. quia auarus qntūcūqꝫ cōgregat hic
diuitias nichil capiet in futuro et eis cum
eas ſecū capere nō poſſit. Ps. Cū dormie
rit diues nō ſumet ſecum oīa. Unū meri/
to dicet. Nihil cepi. quia relinquet alienis
diuitias ſuas. Similiter ſupbi qntūcun/
qꝫ ſe glorificauerūt in hac vita. tamē fina/
liter dicent. Nihil de gloria noſtra cepimꝰ
eo ꝙ gloriā eorū in confuſionem mutabit
deus. vt dicit per prophetā. Et Pſalmiſta
dicit. Et non deſcendet cū eo gloria domꝰ
eius in ſepulchrū. Unde ipi ſuperbi dicūt
in inferno Quid nobis profuit ſupbia aut
diuitiarum iactantia quid contulit nobis
tranſierūt omnia quaſi vmbra. Sapiētie
qnto. Et certe facilis eſt reſpōſio. qꝛ nichil
profuit ſed obfuit. quia ſuperbis deus re/
ſiſtit. Iacobi. iiij. Et bene cōiungit ſupbiā
ad diuitias. Quia vermis diuitum ſuper/
bia. ſm Auguſtinū ſermone. xxxj. Unū eun
dem fructū habent. ſcꝫ vanitatem finalem
quia tam diues qꝫ ſuperbꝰ cum dormierit
nihil ſecum afferet. Iob. xxvij. Et Boecꝰ
iij. de conſolatōe. Defunctumqꝫ leues non
comitantur opes. Et hoc eſt quod dicitur
Iob. xxvij. Et diues aut ſuperbus aperi/
et oclos ſuos et nihil inueniet. Pſalmiſta.
Dormierūt ſomnū ſuū omnes viri diuiti/
arum. et nihil inuenerūt in manibus ſuis
Iſtud patet in diuite purpurato. qui nec
guttam aque inuenire potuit ex omibꝫ di/
uitijs ſuis. Nec mirū. Omnia eñ terrena
nichil ſunt in hac vita Iuxta illud. Aſpe/

terram et ecce erat vacua et nichil. Hiere.
iiij. Et ideo merito poſt hanc vitam reuer
tuntur in nichilum Juxta illud poete. Et
redit in nihilum quod fuit ante nihil. Ea/
dem em̄ ſunt principia reſolutōis et com/
poſitiōis. j. Phiſicoꝝ. ꝛ pmo de generatio
ne. Nam om̄is res per quas cauſas naſci/
tur per eaſdem diſſoluitur. De regulis iu/
ris. Omnis res. Econtrario vero erit de
iuſtis laborantibus in luce. et de die gra/
tie preſentis quibus deus reddet merce/
dem laborum ſuoruꝫ Sapientie. x. Red/
det autē eis fructus claros et lucidos con
tra obſcuritatē noctis. fructus leues et de
lectabiles contra fatigationem laboris. et
fructus plenos contra vanitatē inutilita/
tis. vt dicāt ſancti illud Philippeñ. iij. Re/
formaſti corpus humilitatis noſtre confi/
guratū corpori claritatis ſue. Tunc enim
fulgebunt iuſti ſicut ſol et tanquā ſcintille
diſcurrent. vt dicitur Sapientie. iij. Nec
mirum. quia hic fulgebant claritate ſame.
vite. et doctrine. Unde merito tunc fulge/
būt luce ſplendidi. vt dicitur Thobie. xiij.
De ipis em̄ dicitur in vita pſenti et de qli/
bet ipſorum illud. Quaſi ſol fulgens. Et
iterum. Quaſi ſol refulgens ſic ille reful/
ſit in templo dei. Propter quod ipſi meri/
to in vita futura et beata fulgebunt ſic̄ ſol
in regno patris eorum. prout eis promit/
tit dominus Matthei. xiij Fulgebūt ſan
cti ſicut ſol in regno patris eorū. Hi p cer/
to dicent in gloria. Portauimus pondus
diei. penitentie videlicet ſancte. ꝛ eſtus ſcꝫ
tribulationū. per totam diē tranſiuimus
per ignem et aquā. et ideo eduxiſti nos ad
refrigeriū. Unde q̄a in die laborauimus.
merito multū cepimus et plenum gaudiū
reportauimꝰ. Johannis. xvj. Gaudiū ve/
ſtrum plenū ſit quod nemo auferet a vo/
bis. Cuius gaudij participes nos faciat
dominus noſter ihus xp̄s.

Dñica ſexta poſt trinitatis. I
Sermo. XCIIII

Niſi abundauerit

in iuſticia veſtra plus q̄ꝫ ſcribarū et
phariſeoꝝ nō intrabitis i regnuꝫ
celoꝝ. Matthei. v. Sicut dicit Henricus
de vrmaria de perfectione interioris ho/
minis libro ſeptimo, capitulo duodecimo

Q lex naturalis homini in ſua creatione
indita. per abuſum peccandi iam fuit ob/
ruta. et quaſi obliuioni tradita. Ideo ne/
ceſſarium fuit eam per legem ſcriptam po
ſteris innouare. Quia vero vt idem ait ca/
pitulo. xiij. ibidem. Antiqui patres ſub le/
ge veteri degentes. non fuerunt capaces
legis euangelice. quam magiſter perfectꝰ
dedit. et eam in ſeipſo perfectiſſime adim/
pleuit. in eo q nōdum poterant audire il/
lud perfectionis conſilium. Qui te percuſ
ſerit ad vnam maxillam prebe ei alteram
Qui talionis lege nō contenti pro vna ala
pa telorum vulnera mortalia rependebāt
Nec etiam illis dici poterat. Diligite ini/
micos veſtros. quibus propter ſui cordis
duriciam conceſſum fuit inimicos odire.
ne amicum pariter odiſſent. Hec ille. At
vbi venit plenitudo temporis. poſtq̄ꝫ vide/
licet deus pater miſit filium ſuū in mūdū.
vt dicitur Gal. quarto. Qui veniens fecit
ſibi populum acceptabilē ſectatorem bo/
norū operū. vt dicit apoſtolus. Itaqꝫ huic
populo tanquā ad legem perfecte iuſticie
bene diſpoſito et abili. tanquā dulcis ꝛ re/
ctus dominus legem dedit perfectā delin
quentibus in via iuſticie. imperfecte ſcilicꝫ
legis antique. prout promiſerat per pro/
phetam Hieremie. xxxj. Dabo legem meā
in viſceribus eorum. et in corde eorū ſcri/
bam eam. Per quā quidem legem rectifi/
cauit deuia. complanauit aſpera. leuigauit
difficilia. purgauit immunda. abſterſit fe/
da. et reliquit perfecta. Lex nanqꝫ Moy/
ſi erat imperfecta. eo q neminem ad perfe/
ctum adduxit. vt dicitur ad Hebreos. vij.
Et ideo chriſtus venit vt daret legem per
fecte libertatis. De qua Jacobi primo di
citur. Qui inquit perſpexerit in lege perfe
cte libertatis. Interlinearis. Audiēdo ver
bum euangelij. Et gloſa ordinaria ibideꝫ
dicit. legem perfecte libertatis dicit gra/
tiam euangelij. que perfecte liberos facit a
ſeruitute timoris. Qui em̄ legem tenebāt
in timore ſeruiebant. Quiſq3 em̄ eā tranſ
grediebatur ſine miſeratione lapidabat.
Sed hec lex neminē ad pfectum perduxit
quia et ſi timore cogebat ſeruire. non tamē
dabat gratiam vt complerent amore et a
penis inferni non potuit liberari. Sed ca
ritas que datur in euangelio foris mittit
timorem, et ducit ad vitam, Hec Gloſa.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN